

СТРАХУВАННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

ПОПОВИЧ Дарія Володимирівна

кандидатка економічних наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансового менеджменту

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6158-444X>

КОЗІК Мирослава Ростиславівна

здобувачка освітнього рівня «бакалавр»

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8472-7669>

Анотація. У статті розглянуто особливості розвитку страхування бізнесу в умовах воєнних викликів та зростання економічної невизначеності. Проаналізовано роль страхового захисту як важливого елементу системи управління ризиками підприємств, що забезпечує збереження активів та фінансову стабільність бізнесу. Окрему увагу приділено впливу повномасштабної війни на функціонування страхового ринку України та трансформації підходів до оцінки ризиків.

На основі аналізу динаміки валових страхових премій і виплат у 2020-2024 рр. визначено основні тенденції розвитку страхування бізнесу та структурні зміни у попиті на страхові продукти. Досліджено формування програм страхування воєнних ризиків, які реалізуються за участі національних і міжнародних фінансових інституцій, а також визначено їх ключові особливості та обмеження. Обґрунтовано перспективи розвитку страхування бізнесу в Україні на основі формування комплексної системи страхового захисту, що поєднує класичні страхові інструменти, державні гарантійні механізми та міжнародне перестраховання.

Ключові слова: страхування бізнесу, воєнні ризики, фінансова стабільність підприємств, страхові програми, економічна безпека.

Постановка проблеми. Через воєнні дії в Україні функціонування бізнесу супроводжується значним зростанням рівня економічної невизначеності та ризиків. Руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів, пошкодження інфраструктури, кіберзагрози та нестабільність фінансових потоків суттєво ускладнюють діяльність підприємств. Особливо вразливими є суб'єкти малого та середнього бізнесу, які мають обмежені фінансові ресурси для самостійного покриття збитків.

У таких умовах страхування бізнесу набуває особливого значення як інструмент фінансового захисту, що забезпечує компенсацію втрат та сприяє збереженню економічної стабільності підприємств. Водночас традиційні страхові продукти часто не передбачають покриття воєнних ризиків, що створює необхідність розроблення нових механізмів страхового захисту, адаптованих до умов воєнної економіки.

Проблема страхового захисту бізнесу в умовах воєнних викликів є багатоплановою та актуальною, оскільки потребує системного підходу до формування ефективних механізмів покриття ризиків, адаптованих до сучасної реальності української економіки, з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів, які визначають фінансову безпеку підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми страхового захисту підприємств та розвитку страхового ринку досліджувалися у працях таких українських науковців, як В. Базилевич, О. Вовчак, О. Гаманкова, С. Осадець, Т. Ротова та інші. У їхніх дослідженнях розкриваються економічна сутність страхування, особливості функціонування страхового ринку та механізми управління ризиками.

Новітні дослідники також приділяють значну увагу проблемам страхування воєнних ризиків та участі міжнародних фінансових інституцій у формуванні системи страхового захисту інвестицій і активів бізнесу в Україні. Водночас питання комплексного поєднання традиційних страхових інструментів із програмами покриття воєнних ризиків потребує подальшого дослідження, особливо в контексті відновлення економіки та розвитку підприємництва.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану страхування бізнесу в умовах воєнних викликів, аналізі програм страхування воєнних ризиків та визначенні перспективних напрямів розвитку страхового захисту підприємств в Україні.

Виклад основних результатів. Сучасне бізнес-середовище характеризується високим рівнем ризиків та невизначеності, що значно ускладнює стабільне функціонування підприємств. Особливо актуальною ця проблема стала для України після початку повномасштабної війни, яка суттєво трансформувала структуру економічних ризиків. Руйнування виробничих потужностей, пошкодження інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, мінування територій, зростання кіберзагроз та нестабільність фінансових потоків створюють нові виклики для підприємницької діяльності. За таких умов особливого значення набуває формування ефективної системи страхового захисту бізнесу.

Водночас війна суттєво змінила підходи до управління ризиками підприємств. Якщо у довоєнний період основна увага приділялася фінансовим, виробничим та ринковим ризикам, то нині значно зросла роль ризиків фізичного знищення активів, переривання діяльності, втрати логістичних маршрутів, а також ризиків, пов'язаних із воєнними діями [1]. У зв'язку з цим страхування починає відігравати не лише компенсаційну, але й стратегічну роль у забезпеченні економічної безпеки бізнесу.

Страхування бізнесу є пріоритетним елементом системи управління ризиками підприємства, оскільки дозволяє мінімізувати фінансові втрати у разі настання несприятливих подій. Економічна сутність страхування полягає у формуванні страхових фондів за рахунок внесків великої кількості страхувальників та подальшому перерозподілі цих коштів для компенсації збитків окремих учасників страхового ринку [2]. Такий механізм сприяє підвищенню фінансової стабільності підприємств, зниженню рівня економічної невизначеності та забезпеченню безперервності господарської діяльності.

Крім того, страхування виконує низку важливих економічних функцій, серед яких ризикова, компенсаційна, інвестиційна та превентивна. Зокрема, страхові компанії акумулюють значні фінансові ресурси, які можуть бути інвестовані у різні сектори економіки, сприяючи тим самим економічному розвитку країни. У сучасних умовах це набуває особливого значення, оскільки страхові інституції можуть виступати додатковим джерелом фінансування економічного відновлення України.

Страховання бізнесу охоплює широкий спектр страхових продуктів. До найбільш поширених належать майнове страхування, страхування відповідальності перед третіми особами, страхування транспортних засобів (КАСКО), страхування вантажів, медичне страхування працівників, страхування фінансових ризиків та кіберстрахування [3]. Кожен із зазначених видів страхування спрямований на захист різних аспектів діяльності підприємства та відіграє важливу роль у формуванні комплексної системи управління ризиками. В умовах цифровізації економіки значно зростає роль страхування кіберризиків, оскільки підприємства дедалі частіше стикаються з загрозами витоку інформації, кібератак та порушення функціонування інформаційних систем. Для багатьох компаній такі ризики можуть спричинити значні фінансові втрати та репутаційні збитки, тому розвиток кіберстрахування стає важливим напрямом розвитку страхового ринку.

У 2024 році в Україні була запроваджена нова класифікація страхування відповідно до Закону України «Про страхування» [4], яка передбачає 23 класи страхових послуг та гармонізована з європейськими стандартами. Такий підхід відповідає вимогам директив Європейського Союзу та сприяє поступовій інтеграції українського страхового ринку до європейського фінансового простору. Нова система класифікації дозволяє чіткіше визначати види страхових послуг, підвищує прозорість діяльності страхових компаній та створює передумови для розвитку нових страхових продуктів, адаптованих до сучасних економічних умов.

У 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення, відбулося суттєве скорочення обсягів страхових премій у більшості сегментів ринку, що було зумовлено зниженням економічної активності, пошкодженням майна підприємств та зростанням рівня ризиків. Водночас у 2023-2024 рр. спостерігається поступове відновлення страхового ринку, що проявляється у збільшенні обсягів страхових премій та виплат.

Аналіз динаміки страхових операцій упродовж 2020-2024 рр. свідчить про значний вплив воєнних подій на функціонування страхового ринку. (табл.1).

Таблиця 1

Показники валових страхових премій та виплат зі страхування бізнесу протягом 2020-2024 рр.

Показники		Роки					Відносне відхилення 2024/2020, %
		2020	2021	2022	2023	2024	
Валові страхові премії, млн грн	КАСКО	3 860	4 520	3 580	4 920	5 899	+52,8%
	МАТ майно, відповідальність	1 180	1 310	1 050	1 280	1 545	+31,0%
	Майно	3 240	3 480	2 150	1 980	2 227	-31,3%
Валові страхові виплати, млн грн	КАСКО	1 550	1 820	1 450	1 950	2 374	+53,2%
	МАТ майно, відповідальність	82	95	70	88	103	+26,5%
	Майно	380	410	260	240	294	-22,4%

Джерело: складено авторами на основі [5].

Наведені у табл. 1 дані свідчать, що найбільш стабільним сегментом страхового ринку залишається страхування транспортних засобів (КАСКО), де у 2024 році обсяги страхових премій зросли на 52,8% порівняно з 2020 роком. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо страхових виплат, які збільшилися на 53,2%. Така динаміка пояснюється підвищенням вартості транспортних засобів, зростанням цін на ремонтні роботи та запасні частини, а також підвищенням інтенсивності використання транспорту у логістичних операціях. Водночас у сегменті страхування майна

спостерігається негативна динаміка, що проявляється у зменшенні обсягів страхових премій на 31,3% та страхових виплат на 22,4% порівняно з 2020 роком. Основною причиною такого зниження є обмеження страхового покриття воєнних ризиків у стандартних договорах страхування, що знижує зацікавленість підприємств у придбанні відповідних страхових продуктів.

Особливістю сучасного етапу розвитку страхового ринку є поява спеціалізованих програм покриття воєнних ризиків [6]. Традиційно такі ризики виключалися зі стандартних договорів страхування через їх катастрофічний характер та складність прогнозування ймовірності збитків. Однак воєнні події в Україні стимулювали формування нових страхових механізмів, спрямованих на забезпечення фінансового захисту бізнесу.

Сучасні програми страхування воєнних ризиків реалізуються за участі як національних, так і міжнародних інституцій. Зокрема, у формуванні системи страхового захисту беруть участь міжнародні фінансові організації та інституції розвитку, серед яких MIGA, Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD), а також U.S. International Development Finance Corporation (DFC). Важливу роль відіграють і національні інституції, зокрема Експортно-кредитне агентство України, яке забезпечує страхування інвестицій та кредитів від воєнних ризиків (табл. 2).

Таблиця 2

Поточні можливості покриття воєнних ризиків в Україні

Установа	Що покривається	Сума фінансування	Особливості
MIGA	Інвестиції в Україну	Понад 30 млн \$; ліміт покриття за одним договором ~ 9,2 млн \$	Індивідуальні договори
DFC за посередництва AON (на стадії реалізації)	Майнові об'єкти/ транспорт	Понад 250 млн \$; ліміт покриття на один об'єкт – 2,5 млн \$	Перестраховий захист можуть отримати страховики з прозорою структурою власності та аудійованою звітністю
EBRD	Товари, що перевозяться територією України в комерційних цілях	200 млн €	-
Lloyd's за участі Marsh McLennan	Товари, що перевозяться морським транспортом	Ліміт покриття на один випадок – 50 млн \$	Перевезення зерна та сільськогосподарської продукції суднами з Чорного моря
Іноземні ЕКА	Іноземні інвестиції в Україну	Понад 1 млрд €	-
Українське ЕКА	Прямі інвестиції/ інвестиційні кредити	Ліміт покриття за одним договором – 200 млн \$	Інвестиції в об'єкти переробної промисловості, які вироблятимуть товари на експорт з України
Українські страховики	Майно/транспорт/ вантажоперевезення	Ліміт покриття на один об'єкт / подію ~ 10 млн \$	Відсутність кумуляції та концентрації
Райффайзен Банк за участі страхових компаній ARX, Універсальна, ІНГО та за посередництва AON	Заставне майно: нерухомість, обладнання та товари в обороті	1 млрд \$; ліміт покриття на один об'єкт / договір – 20 млн \$	Страхове покриття заставного майна при наданні кредитного фінансування бізнесу у сферах агро, переробки, видобутку, ритейлу, фармацевтики, енергетики та палива

Джерело: складено на основі [7].

У міжнародній практиці активно використовується механізм гарантій воєнного страхування (war risk guarantees), який передбачає часткове покриття ризиків державою або міжнародними фінансовими організаціями. Такий підхід дозволяє зменшити навантаження на страхові компанії та підвищити доступність страхових продуктів для бізнесу.

Водночас страхування воєнних ризиків має низку специфічних особливостей [8, 9]:

- по-перше, страхові тарифи за такими програмами є значно вищими порівняно з традиційними видами страхування;
- по-друге, страхові компанії встановлюють обмежені ліміти відповідальності та значні франшизи;
- по-третє, важливу роль відіграє територіальний фактор, оскільки об'єкти, розташовані у зонах активних бойових дій, зазвичай не приймаються на страхування.

Перспективи розвитку страхування бізнесу в Україні пов'язані з формуванням нової моделі страхового захисту, яка передбачає поєднання можливостей держави, приватного страхового сектору та міжнародних фінансових інституцій. У цьому контексті особливої актуальності набуває концепція «*страхової інтерференції*», що передбачає синергічне поєднання класичних страхових продуктів із програмами страхування воєнних ризиків. Сутність такого підходу полягає у створенні комплексної системи страхового захисту, у якій традиційні види страхування – майнове страхування, страхування відповідальності, страхування фінансових ризиків – доповнюються спеціалізованими програмами покриття воєнних ризиків. Поєднання цих інструментів дозволяє усунути проблемні «зони» у страховому покритті та забезпечити більш повний фінансовий захист підприємств.

Таким чином, розвиток страхування бізнесу в умовах воєнних викликів є важливою передумовою забезпечення економічної стабільності підприємств та відновлення національної економіки [10]. Формування ефективної системи страхового захисту, заснованої на поєднанні державної підтримки, міжнародного перестраховування та інноваційних страхових продуктів, сприятиме підвищенню фінансової стійкості бізнесу та створенню умов для сталого економічного розвитку України.

Висновки. Страхування бізнесу в сучасних умовах є не лише фінансовим механізмом відшкодування збитків, а й важливим елементом системи управління ризиками підприємств. В умовах воєнного стану його роль посилюється, оскільки страхування сприяє забезпеченню фінансової стійкості, збереженню активів та безперервності господарської діяльності. Аналіз розвитку страхового ринку України засвідчив його поступову адаптацію до воєнних викликів, що проявляється у зміні структури страхових продуктів, удосконаленні підходів до оцінки ризиків та впровадженні нової класифікації страхування. Динаміка валових страхових премій і виплат у 2020-2024 рр. підтвердила скорочення ринку у 2022 році та його поступове відновлення у подальші роки.

Важливим напрямом розвитку страхового ринку є формування програм страхування воєнних ризиків, які поєднують державну підтримку, міжнародне перестраховування та комерційні механізми страхування. Попри існуючі обмеження, зокрема високі тарифи та обмежені ліміти покриття, розвиток цього сегмента сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємств і підтримці інвестиційної активності. Перспективи розвитку страхування бізнесу пов'язані з формуванням комплексної системи страхового захисту, що поєднає традиційні страхові інструменти та програми

покриття воєнних ризиків, сприяючи стабільності бізнесу та економічному відновленню України.

Список використаної літератури

1. Попович Д. В., Михальчук С. В. Функціонування страхового ринку України під час війни. *Фінансовий простір*. 2024. №3-4(54). С. 183-189. URL: <https://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/994/1315>.
2. Страхування: навч. посібн. / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д. В.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 512 с.
3. Опальчук Р. М., Федорович І. М., Ткаченко К. В. Особливості розвитку страхування малого та середнього бізнесу в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. URL: <https://www.a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/226/240>.
4. Про страхування : Закон України від 18.11. 2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
5. Наглядова статистика. Офіційний веб сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
6. Програми страхування для бізнесу. *GRAWE*, 2023. URL: https://www.grawe.ua/fileadmin/grawe_ua_nonlife/Booklets/Grawe_Insurance_for_Business_May2023_corr.pdf.
7. Бурбель Леся. Страхування воєнних ризиків. НБУ: офіційний веб сайт, 30 жовтня 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strah_v_r_pr-03-11-2025.pdf?v=14.
8. Братюк В. П., Волкова А. О. Страхування в умовах війни. *Фінансове регулювання зрушень в економіці України* : збірник тез доповідей учасників VIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Мукачєво: Вид-во МДУ, 2024. С. 132-134. URL: http://dspaces.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11352/1/Insurance_in_modern_conditions.pdf.
9. Житар М. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3733/3655>.
10. Прасолова С. П., Гасій О. В., Соколова А. М. Розвиток фінансового та реального секторів як ключовий фактор забезпечення економічної безпеки України: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2024. 196 с.

Дата надходження статті: 11.03.2026

Дата прийняття статті: 22.03.2026

Дата публікації статті: 31.03.2026